

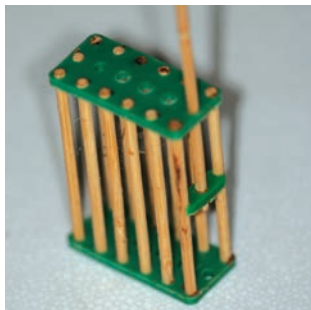

Zakaj, kako in kdaj menjam matice?

Brane Kozinc, brane.kozinc@telemach.net

To je vprašanje, ki pogosto muči tako čebelarje začetnike kot tudi bolj izkušene čebelarje. Veliko je teorij, nasvetov in priporočil. No, sam jih ne bom prodajal kot najboljše, morda pa bodo komu v pomoč pri odločitvi.

Poglejmo si razloge, zakaj zamenjati matico. Če najdem čebeljo družino, ki ne ustreza standardom kranjske sivke (*Apis mellifera carnica*), je odločitev o zamenjavi matic lahka. Kakšne so zelene morfološke lastnosti kranjske sivke, naj bi vedeli vsi slovenski čebelarji. Naslednja odločitev za zamenjavo matic so družine, ki so pri ocenjevanju določenih lastnosti, kot so mirnost, čistilni nagon in donos medu, podpoprečne. Seveda pa je treba zamenjati tudi odlične matice, ker jim je pač opešala življenjska moč. Nikakor se ne strinjam z menjavo vseh matic vsako leto. Zakaj? Kmeta živinorejca bi gotovo vprašali po zdravju, če bi tako vseppek in kampanjsko menjal svojo čredo. Pa

Kitajska matičnica iz drobnih lesenih palčk

če ostanem pri čebelah, jasno je, da z zamenjavo vseh matic vsako leto nikakor ne moremo dobiti nikakršnih podatkov o lastnostih matic oziroma njene družine. Izjemi stasamoobarvanost obročkov in mirnost. Seveda že po enem letu lahko najdem

družine, ki ne ustrezajo mojim željam in razmeram. Te brez slabe vesti zamenjam, preostalim pa dam možnost, da se dokažejo do prihodnjega leta. Najboljše zadržim in iz njih vzrejam nove matice ali jih namenim za trotarje. Predvsem je pomembno, da družinam, ki ne ustrezajo, omejim vzrejo trotoev! Prav ti trotoev so namreč najpogostejši prenašalci slabih genov v vso okolico čebelnjaka.

Po odločitvi o zamenjavi matic pa se nam zastavi novo vprašanje, namreč, kako dodati novo matico. Receptov je skoraj toliko, kot je čebelarjev. Vsiljeval ne bom nobenega, temveč bom le opisal nekaj načinov, ki so se obnesli v moji praksi.

Najboljši način je dodajanje rezervne družine. Ko ob prvih spomladanskih donosih nektarja (cvetenje češnje) ugotavljam stanje družine, si označim vse

tiste, ki so po moči podpoprečne. Ni nam treba ugotavljati vzrokov, zakaj je temu tako, saj je teh lahko veliko. Tem družinam dodam rezervno 5-satno družino z enoletno matico. To naredim tako, da družini ločim le s satnico. Družinici se bosta sami združili, ostala pa bo tista matica, ki je boljša. Kdaj bodo čebele odstranile eno od matic, je lahko zelo različno, odvisno pa je od kakovosti obeh. Zgodilo se je, da je bila matica, ki je bila poškodovana, že čez deset minut pred panjem, večkrat pa se je tudi zgodilo, da sta obe zalegali tudi po mesec dni. V takem primeru lahko naredimo novo družino. Pa še opozorilo: matica, ki ima prirezano krilo, je za čebele poškodovana in bo izločena!

Zamenjava matic med sezono pa je lahko precej bolj zahteven poseg. Najprej moram poiskati staro matico in jo izločiti. Če želim, da bo sprejem nove matice uspešen, moram počakati vsaj sedem dni, da čebele iz zalege ne morejo več zgraditi zasilnih matičnikov. Potem družino pregledam in iz nje odstranim vse zasilne matičnike, ki so jih čebele zgradile medtem, ko so bile brez matice. Šele zdaj lahko dodam novo matico v matičnico s sladkornim testom, da jo čebele osvobodijo v enem dnevu. Seveda vse to zahteva veliko dela in zamenjava večjega števila matic mi vzame veliko časa, tega pa po navadi nimam. Razmišljal sem, kako bi ta postopek poenostavil, da pri tem ne bi zmanjšal njegove uspešnosti. Rešitev so mi ponudili kitajski čebelarji s svojo nenavadno matičnico iz drobnih lesenih palčk. Kitajski čebelarji jih uporabljajo za to, da matice čez zimo zaprejo vanje in tako prekinajo zaleganje. Sprva nisem vedel, za kaj bi take matičnice lahko uporabil

Izolator za sat

v našem čebelarstvu. Po dveh sezonah preizkusov pa sem ugotovil neverjetno uporabnost. Poenostavil sem postopek zamenjave matic. Ko najdem staro matico, jo zaprem v to matičnico in pustim v panju. Čebele imajo neoviran dostop do nje, da jo hranijo in tako raznašajo feromone po panju. Po enem tednu matico preprosto zamenjam in vrnem v panj na isto mesto, naslednji dan pa jo spustim. Najzanimiveje pa je, da čebele med zaporo matice ne zgradijo nobenega zasilnega matičnika, zato tudi kontrola ni potrebna. Postopek sem preizkušal tudi z drugimi matičnicami (transportnimi), a so čebele v teh primerih

gradile matičnike. Kitajci so izdelali tudi podobne plastične matičnice, ki imajo enak namen. Dobro se je obnesel tudi izolator za celoten sat. Zahteva le nekaj več dela z namestitvijo v panj. Postopek je podoben: matico zaprem v izolator na en sat in čez teden dni zamenjam matico. Čebele ne gradijo matičnikov in tudi preostalih satov ni treba pregledovati, poleg tega pa takoj najdem matico. Le izjemoma se zgodi, da čebele ne sprejmejo nove matice in raje v izoliranem satu potegnejo matičnik.

Ker sem sam zadovoljen, svoje izkušnje rad delim tudi z drugimi čebelarji. ■

Preprosto obvladovanje rojenja

Damijan Križaj, damijan.krizaj@siol.net

Ali se kdaj vprašamo, koliko ur našega dela in vloženega denarja odleti z vsakim rojem? Če bi se to spraševali in če bi to izračunali, bi verjetno naredili vse, da bi roji ostali pri nas, mar ne? Zelo preprost način obvladovanja rojev je menda znan že veliko let, a ga številni čebelarji ne poznamo ali pa si ga ne upamo preizkusiti. Kot rečeno, postopek je zelo enostaven, še posebej za čebelarje začetnike, zato ga opisujem v nadaljevanju.

V obdobju, za katerega vemo, da čebele rade rojijo, redno, recimo na vsakih 14 dni, skrbno pregledujemo satje. Če odkrijemo samo en rojev matičnik, ukrepamo takole:

1. Iz panja A pobereмо vse satje skupaj s čebelami.
2. Vse čebele, ki smo jih vzeli iz panja A, otresemo v prazen panj B.
3. Panj B z otresenimi čebelami zapremo za 24 ur. Paziti moramo, da v panj stalno doteka svež zrak.
4. Po 24 urah panj B odpremo, vstavimo satnike s satnicami, dodamo 5 litrov sladkorne raztopine in v 12 dneh bo čebelja družina, ki se je prej pripravljala na rojenje, zgradila kompletno novo satje in delovala kot mlada družina.

Dobro in preprosto, ali ne? Preizkusite še vi! Presenečeni boste tako, kot sem bil sam, ko sem to naredil prvič (glej fotografijo).

Zalego in matičnike, ki smo jih pobrali iz panja A, lahko uporabimo na dva načina:

1. Z zalego lahko okrepimo šibkejšje družine, te pa se nam bodo hitro oddolžile z bogatimi donosi medu, če jim bodo to dopuščale razmere v naravi. V tem primeru matičnike previdno odv-

zamemo in jih skupaj s pestjo ali dvema čebel vstavimo v plemenilček, da se izleže nova matica, ki jo bomo lahko kasneje uporabili za zamenjavo ostarele matice.

2. Še preprosteje pa je, da sat z matičnikom in čebelami na njem skupaj s satom hrane in čebelami na njem vstavimo v nov panj C, v katerem se bo razvila nova čebelja družina. Seveda moramo paziti, da na takem satu ni »stare« matice. Na novo oblikovan panj C postavimo poleg panja A. Pašne čebele bodo odletele v svoj prejšnji panj A, mlade čebele pa bodo še naprej skrbale za zalego v panju C, dokler se ta ne bo izlegla.

Nova rezervna družina je tu. Kaj je za čebelarja lepšega, kot da ima do konca pašne sezone dovolj mladega satja, polne sate medu in cvetnega prahu, dovolj rezervnih družin, pa še po drevsih in lestvah nam ni treba plezati za roji. Preizkusite tudi sami in presenečeni boste. Za opisana znanja se zahvaljujem čebelarskemu mojstru Francu Prezljju. ■